

*До спеціалізованої вченої ради К26.130.03
ВНЗ “Університет економіки та права “КРОК”
(03113, м. Київ, вул. Табірна, 30-32)*

В І Д Г У К

офіційного опонента доктора юридичних наук, професора

Корчевної Любові Олександрівни

на дисертацію Гдичинського Віталія Богдановича на тему:

«Загальнотеоретичні засади правових парадигм»

**поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук
по спеціальності 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія
політичних і правових учень**

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що ефективність діяльності держави у сфері зміцнення суспільних відносин й утвердження демократичних цінностей залежить від впливу багатьох факторів, чільне місце серед яких належить правовим парадигмам, завдяки чому й формується фундамент і встановлюються напрями сучасної правової науки.

Сучасний стан української юриспруденції характеризується мультипарадигмальністю, наявністю багатьох конкуруючих між собою концепцій, наукових підходів, учень і різноманітних шкіл. Загалом це варто сприймати позитивно як показник наукового плюралізму. Однак перед дослідниками постають суттєві перешкоди, пов'язані з вибором філософсько-правової концепції, що дозволить на належному науковому рівні висвітлити закономірності функціонування та розвитку права. Слід погодитися із здобувачем, що у науковому плані постає потреба у вивченні не лише змістових ознак різних правових парадигм, а й у пізнанні загальнотеоретичних основ

власне парадигми як форми організації пізнання в правовій науці, її якостей, функцій, критеріїв істинності.

На користь актуальності теми дослідження свідчить і те, що загальнотеоретичні засади правових парадигм є віддзеркаленням теоретико-методологічних основ правової науки, тому що законодавство і його реалізація є безпосереднім відтворенням дійсності у правовій формі. Саме привнесення у регуляційний правовий механізм компонентів правових парадигм свідчатиме про творчий характер правотворчості, що й сприятиме створенню нових і зміні старих правових парадигм.

Актуальність теми обумовлена і тим, що недостатній рівень правотворчої культури й низький рівень розуміння правотворчої методології у більшості правників, державних службовців різних рангів спричинюють різке протиставлення об'єктивного та суб'єктивного у правотворчій роботі, недооцінюючи онтолого-гносеологічні дослідження правової науки. Справа ускладнюється й тим, що з'являється потреба у використанні у правотворчості парадигмально-правової концепції «духу часу», завдяки якій досвід минулого і реалії сучасності потрібно перекласти й сфокусувати на перспективу.

Тому дослідження загальнотеоретичних засад правових парадигм як складного правового явища можемо вважати актуальним як із практичних позицій, так і у теоретико-методологічному контексті.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до основних положень Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016 – 2020 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 03.03.2016 р., а також у межах науково-дослідної теми кафедри теорії та історії держави і права Вищого навчального закладу «Університет економіки та права «КРОК»: «Проблеми застосування норм права в процесі розбудови правової, демократичної, соціально орієнтованої держави з широко розгалуженими інститутами громадянського суспільства» (державний реєстраційний номер 0111U007821).

Відповідно до теми дисертаційної роботи автором грамотно та чітко визначено об'єкт дослідження, в межах якого сформульовано предмет дослідження - «загальнотеоретичні засади правових парадигм як форми організації наукового знання про право і як фактор, що впливає на процес правового регулювання суспільних відносин», що відповідає тематиці роботи.

Враховуючи багатоаспектність та складність предмету дослідження, дисертантом окреслено коло завдань дослідження, належне виконання яких забезпечило досягнення мети дослідження.

Структура дисертації визначається метою та завданнями дослідження.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, дев'яти підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 189 сторінок, з них 19 сторінок – список використаних джерел, що складається з 241 найменування.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень дисертаційного дослідження.

Належний ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій дослідження Гдичинського В.Б. ґрунтується на успішному використанні дисертантом методологічного інструментарію юридичної науки (с.17-18).

Підтвердженням обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій дослідження є наукові публікації автора.

За результатами проведеного дослідження опубліковано 15 наукових праць, з них 6 статей опубліковано в наукових фахових виданнях України; 2 статті – у науковому періодичному виданні іноземної держави, 7 тез – у збірниках матеріалів наукових конференцій.

Крім того достатніми є джерельна, нормативна і емпірична бази дослідження, зокрема список опрацьованих автором джерел включає 241 найменування.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дана дисертація є одним із перших у вітчизняній теоретико-правовій науці

комплексних досліджень, у якому загальнотеоретичні засади правових парадигм розглянуті крізь призму його теоретико-методологічних засад.

В роботі автором уперше поглиблено поняття «правові парадигми» як сукупність ідеалізованих фрагментів правової дійсності; класифіковано правові парадигми за такими критеріями як за рівнем впливу на правову парадигму (провідну і допоміжні); залежно від вибраного філософсько-правового підходу до розуміння правових парадигм (позитивістську, природно-правову, або юснатуралістичну, й лібертатно-правову); за рівнем і характером сприйняття реальності (синергійну та глобалізаційну); доведено, що основною ознакою депарадигмального у концепції правових парадигм є відсутність еволюційності у формуванні правової системи у межах певних правових парадигм; уточнено операціональне визначення поняття «правове наукове співтовариство».

Окрім того удосконалено комплексний науково-правовий інструментарій філософсько-правового дослідження генези загальнотеоретичних засад правових парадигм; положення про предметно-дисциплінарний характер емпірично-теоретичного компоненту правових парадигм у правотворчості; механізми і форми дії загальнотеоретичних засад правових парадигм на розвиток правової системи України та роль правового наукового співтовариства в її формуванні.

Також дістали подальшого розвитку положення про концептуальні передумови формування загальнотеоретичних засад правових парадигм у філософсько-правовому контексті теорії держави і права; наукові підходи до визначення поняття «правотворчість» у контексті загальнотеоретичних засад правових парадигм; ідеї щодо впливу загальнотеоретичних засад правових парадигм на правотворчу діяльність у контексті сучасного реформування вітчизняної правової системи; гносеологічно-емпіричні підстави парадигмально-правових методів наукового пізнання загальнотеоретичних засад правових парадигм (с. 19-21).

Слушними є висновки дисертанта про те, що трактування поняття «правові парадигми» має один вагомий недолік, а саме – відсутність прив'язки до правового наукового співтовариства.

Становлять науковий інтерес також погляди автора на те, що розвитку загальнотеоретичних засад правових парадигм сприяє історико-логічне пізнання права, тому що зміна правових парадигм є невід'ємною частиною історичного процесу й обумовлена докорінними перетвореннями в суспільно-політичному розвитку в межах конкретного історичного періоду.

Дисертантом обґрунтовано важливість концепції «духу часу» у формуванні загальнотеоретичних засад правових парадигм і доведено, що сучасному етапі розвитку українського суспільства процес зміни правових парадигм відбувається не у вигляді докорінних збурень, різких стрибкоподібних революцій, а безперервним поступовим еволюційним шляхом, що займає достатньо тривалий період.

Показано, що правовими фактори, що обґрунтовують еволюційність правового розвитку і перешкоджають докорінним хаотичним змінам в правовій системі можуть слугувати такі правові категорії, як правовий інструментарій, виважена правова позиція, інститут представницької демократії, виборчий процес, демократизація і соціалізація суспільства.

У дисертації сформульовано й інші цікаві та корисні положення та висновки.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що здобуті автором результати і сформульовані при цьому теоретичні положення, пропозиції, рекомендації та висновки мають науково-прикладне значення.

Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані у: науково-дослідній роботі – для подальших наукових досліджень проблемних теоретичних і практичних аспектів правових парадигм; сфері правотворчості та законотворчості для кращої реалізації у законодавстві правових парадигм, прагматичного приведення нормативно-правової бази у відповідність до правових реалій з урахуванням «духу часу»; навчальному процесі – теоретичні

доброби дисертаційної роботи можуть використовуватися у навчальному процесі під час викладання дисциплін з теорії держави і права, філософії права, історії права та у підготовці окремих розділів навчальних посібників, підручників з відповідних правових дисциплін.

Вище зазначене дає підстави зробити загальний висновок, що зміст роботи повною мірою розкриває тему дослідження, сформульовані дисертантом наукові положення, висновки та пропозиції всебічно аргументовані і переконливі, їх достовірність та новизна не викликає сумніву.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Як і будь-яка творча робота, рецензоване дисертаційне дослідження викликає ряд зауважень і питань.

Ознайомлення зі змістом дисертації та її авторефератом дозволило виявити окремі положення дискусійного характеру:

1. Серед елементів наукової новизни дослідження запропоновано авторську класифікацію загальнотеоретичних засад правових парадигм за рівнем впливу на правову парадигму, залежно від вибраного філософсько-правового підходу до розуміння правових парадигм та за рівнем і характером сприйняття реальності. Проте в тексті роботи не повною мірою розкривається на основі чого здійснюється така класифікація та які саме принципи лягли в її основу.

2. У підрозділі 1.1. «Загальнотеоретичний контекст поняття «правові парадигми» дисертант ґрунтовно аналізує загальнотеоретичні засади правових парадигм, їхню специфіку, функції і роль у механізмі правового регулювання. При цьому автор наголошує, що поширені у сучасній філософсько-правовій науці визначення поняття «правові парадигми» й їхнє трактування мають один вагомий недолік, а саме – відсутність прив'язки до правового наукового співтовариства (с. 32). Така ж думка наводиться у висновках до роботи (с. 162). У зв'язку з цим виникає запитання: у чому ж саме полягає така «прив'язка» правових парадигм до правового наукового співтовариства і яким чином вона відображена у системі наукового пізнання?

3. На с. 105 дисертації зазначається, що у процесі розробки будь-якого законопроекту беруть участь науковці-правники, однак, як свідчить досвід, це не завжди члени правового наукового співтовариства. У тексті роботи необхідно було б більш аргументовано відобразити, яким чином така практика впливає на якість прийнятих законопроектів та вказати можливі шляхи її удосконалення в сучасних умовах.

4. Дисертант багато уваги приділяє питанню впливу загальнотеоретичних засад правових парадигм на правотворчу діяльність в умовах реформування правової системи України на сучасному етапі. У тексті дисертації не завжди простежуються механізми та особливості такого впливу. Очевидно, що дане питання потребує додаткового роз'яснення автора, оскільки мова йде про упорядкування, систематизацію та адаптацію вітчизняного законодавства до міжнародних правових норм, що є одним із пріоритетів у процесі реформування правової системи України.

Незважаючи на висловлені зауваження, вважаємо, що дисертація Гдичинського В. Б. характеризується новизною, являє собою цілісну, завершену наукову роботу, тема дисертації розкрита, завдання роботи виконані, а її мета досягнута. У дисертації, яка є самостійною працею, міститься теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової проблеми.

Ще раз зазначу, що дисертаційна робота Гдичинського В. Б. є завершеною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретну наукову задачу та мають важливе значення для подальшого розвитку наукових досліджень загальнотеоретичних засад правових парадигм. Основні положення й висновки дисертації були достатньою мірою повно висвітлені в опублікованих працях дисертанта: наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях та наукових збірниках, а також апробовані під час виступів та обговорень на науково-практичних конференціях. Зміст автореферату дисертації є ідентичним основним положенням дисертації та достатньою мірою відбиває їх зміст.

Дисертація Гдичинського В. Б. на тему «Загальнотеоретичні засади правових парадигм» відповідає спеціальності 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень та вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор, Гдичинський Віталій Богданович, заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень.

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ

**Завідувач кафедри конституційного права
та правосуддя**

Одеського національного університету

імені І.І. Мечникова,

доктор юридичних наук, професор

Л.О. Корчевна

